

A 1781/hållbart

Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Kestävä Pohjola -valiokunnan mietintö, joka koskee
jäsen ehdotusta ilmastoälykkäästä rakentamisesta Pohjoismaissa

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se kehittää yhteispohjoismaisen digitaalisen järjestelmän, joka mahdollistaa Pohjoismaiden rakennus- ja purkujätteen paremman kartoituksen ja seurannan.

että se kehittää kannustimia, joiden avulla palkitaan resurssitehokasta rakentamista ja rakennusten kunnostamista, edistetään puun kestäväää käyttöä rakennusmateriaalina ja kannustetaan rakennusteollisuuden parempaan hiilidioksidipäästöjen itsesäätelyyn.

että se syventää kestäväen suunnittelun ja rakentamisen pohjoismaista yhteistyötä edistääkseen nollaenergiarakentamista ja parhaita käytäntöjä alan resurssitehokkuuden lisäämiseksi, jotta alan kilpailukyky parantuisi. Työssä tulee myös huomioida arktisten alueiden erityisolosuhteet.

että se järjestää konferenssin, johon osallistuu ministerineuvoston/hallitusten, rakennusteollisuuden ja ammattijärjestöjen edustajia ja jonka tavoitteena on osapuolten välisen keskinäisen ymmärryksen lisääminen ja tiedonvaihdon vahvistaminen.

Taustaa

Elinkaariajattelu luo perustan kestäväälle tulevaisuudelle ja hyvinvoinnille Pohjoismaissa. Keskiryhmän mielestä on korkea aika miettiä, miten rakennamme – ei ainoastaan nykyistä tarvetta ajatellen, vaan ottaen huomioon nykyistä pidempi elinkaari. Rakennustemme käyttötarkoitusta on voitava muuttaa tarvittaessa. Rakentamisessa on kierrätettävä materiaaleja ja vähennettävä päästöjä.

Rakennus- ja purkujäte on yksi Pohjoismaiden suurimmista jätevirroista. EU:ssa jätelajin arvioidaan muodostavan 25–30 % kokonaisjätelmäärästä. Rakennus- ja purkujätteen tilastointi, sen luokittelu ja jäteviennin valvonta on epä johdonmukaista, puutteellista ja vaihtelee maittain, minkä todetaan olevan ongelma sekä EU-komission jo vuodelta 2011 olevassa raportissa että Pohjoismaiden ministerineuvoston raportissa *Shipments of green-listed waste: a Nordic survey* vuodelta 2017. EU on listannut rakennus- ja purkujätteen (CDW) ”prioriteettivirraksi”, eli jätelajiksi, jota priorisoidaan

sen suuren kierrätyspotentiaalin sekä kustannus- ja päästösäästöjen vuoksi. Kierrätetyn materiaalin markkinat ovat olemassa, ja teknisesti sen hyödyntäminen on edullista. EU:n tavoitteena on kierrättää vähintään 70 % CDW:stä (paino) vuonna 2020, mutta tällä hetkellä kierrätysaste vaihtelee jäsenmaiden välillä kymmenestä 90 prosenttiin.

Kestävyysajattelu ja -suunnittelu ovat nykypäivän rakennussuunnittelun kulmakiviä: alan koulutuksen on tuettava resurssitehokkuutta ja kierrätystä, mutta lisäksi on otettava huomioon rakennuksen koko elinkaari. EU-komissio on muistuttanut keinoista resurssitehokkaiden rakennustapojen kysynnän ja käytön vilkastuttamiseksi käyttämällä elinkaarikustannuslaskentaa ja siihen sopivia rahoitussäännöksiä. EU-komissio on myös ilmaissut toiveen sellaisten kannustimien kehittämisestä, joiden avulla palkittaisiin resurssitehokas rakentaminen ja edistettäisiin puun kestävää käyttöä rakennusmateriaalina.

Elinkeinoelämästä löytyy esimerkkejä elinkaariajattelusta, jossa on otettu huomioon niin tuotanto, käyttö, ylläpito, energiankulutus kuin kierrätyskin ja jonka avulla päästöt ja kustannukset alenevat ajan myötä. Ruotsin sementtiteollisuuden tavoitteena on hiilidioksidipäästöjen nollaaminen vuoteen 2030 mennessä. Sementinvalmistuksen päästöt syntyvät kalkkikiven kuumentamisesta, josta vapautuu hiilidioksidia. Sementtiteollisuus tekee aktiivisesti työtä saavuttaakseen ilmastotavoitteensa muun muassa toteuttamalla energiatehokkuustoimia, lisäämällä biopolttoaineiden käyttöä ja kehittämällä hiilidioksidin talteenottotekniikkaa.

Kuitenkin ennen kaikkea lisäämällä kestävästi tuotetun puun käyttöä rakennusmateriaalina teemme rakentamisesta ajan myötä ympäristöystävällisempää. Tämä tarkoittaa epäsuorasti sitä, että vaihdamme esimerkiksi teräksen ja betonin materiaaliin, jonka valmistus synnyttää vähemmän päästöjä. Puurakentaminen on jo sinänsä resurssitehokkaampaa, sillä rakennukset painavat vähemmän ja niille riittävät kevyemmät perustukset. Jos kyseessä on kerrostalo, jonka on tarkoitus kestää 50 vuotta, rakentaminen itsessään vastaa 40 prosenttia kokonaishiilidioksidipäästöistä. Kaiken kaikkiaan materiaalintuotannolla on suurin ilmastovaikutus. Siksi materiaalinvalinta on keskeinen tekijä. Kun elinkaarianalyseissa on vertailtu kahta samankokoista kerrostaloa, joista toinen on valmistettu betonista ja toinen massiivipuusta, on todettu, että puutalon päästöt ovat puolet betonitalon päästöistä. Silti vain yksi kymmenestä kerrostalosta Ruotsissa rakennettiin puurunkoisena vuonna 2016. Palomääräykset ovat pitkään olleet kerrostalojen puurakentamisen esteenä. Tukholman kuninkaallisen teknillisen korkeakoulun edustajat ovat todenneet, että myös tietämättömyys on suurelta osin syynä siihen, ettei puu ole saanut jalansijaa suurten rakenteiden rakennusmateriaalina. Määräysten ja koulutuksen uudistamisen lisäksi Pohjoismaiden on myös priorisoitava puuta rakennusmateriaalina virallisessa päätöksenteossa. Kanadan Wood First Act -asetus, jonka myötä puu on valittava julkisen rakentamisen ensisijaiseksi materiaaliksi, tuli voimaan jo vuonna 2009. Suomen ympäristöministeriön vuonna 2016 laatima puurakentamisen ohjelma, jota nyt on jatkettu vuoteen 2021, tekee puusta tärkeän osan Suomen innovaatiotyötä, jonka tarkoituksena on pienentää rakentamisen ja rakennusten lämmittämisen ilmastojalanjälkeä. Tämä on askel

oikeaan suuntaan osaamisen, innovaatioiden ja etenkin tulevaisuuden rakentamisen ilmastokuormituksen vähentämiseksi.

Lisärakentamiseen ja etenkin peruskorjaamiseen tarvitsemme ilmastoälykkään yhteiskunnan. Parempi rakentaminen ja rakennusten käyttö EU:ssa leikkaisi kokonaisenergiankulutustamme 42 prosenttia, kasvihuonekaasupäästöjä noin 35 prosenttia ja parantaisi materiaalien kierrätystä yli 50 prosenttia. Lisäksi vedenkulutuksen säästöt voisivat olla jopa 30 prosenttia. EU-komission mukaan olemassa olevaa rakennuskantaa olisi korjattava kahden prosentin vuosivauhdilla.

Osana valiokunnan käsittelyä järjestettiin seminaari kestävästä rakentamisesta ja rakentamisen kiertotaloudesta. Seminaarin esitykset käsittelivät seuraavia aiheita: rakentamisen kiertotalous ja zero waste -ajattelu, puun käyttäminen rakentamisessa, kestävä rakentamisen tutkimus, sertifiointi/rakennusstandardit sekä rakennusmääräysten yhdenmukaistaminen Pohjoismaissa.

Lausunnot

Jäsenehdotus on esitelty Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunnalle, jonka vuoden 2019 työsuunnitelman painopistealueena ovat rakennusstandardit. Lausunnosta käy ilmi, että sosiaalidemokraattisen ryhmän mielestä ministerineuvostoa pitäisi kehoittaa järjestämään konferenssi, johon osallistuisi edustajia ministerineuvostosta/hallituksista, rakennusteollisuudesta sekä ammattijärjestöistä, jotta kaikki osalliset saisivat asiasta paremman käsityksen ja jotta tiedonvaihtoa ja viestintää voitaisiin vahvistaa kaikkien pohjoismaisten toimijoiden kesken. Lisäksi mietintöön tulisi sisällyttää suunnitelmia nykyisen rakennuskannan korjaamiseksi ja sopeuttamiseksi, sillä olemassa olevat rakennukset muodostavat valtaosan kokonaisrakennuskannasta. Ongelmat eivät ratkea vain uudisrakentamiseen keskittymällä. Vapaa Pohjola on lisäksi tuonut esiin, että mietinnössä on myös tarkasteltava rakentamisen taloudellista kestävyttä. Pohjoismaiden vihreä vasemmisto huomautti, että on priorisoitava korjausrakentamista ja rakennusmateriaalien uusiokäyttöä hävittämisen sijaan.

Valiokunnan näkemykset

Kestävä Pohjola -valiokunta korostaa koko alan vihreään talouteen siirtymisen tärkeyttä. Kestävyysajattelu ja ilmastoneutraalit ratkaisut on sisällytettävä kaikkiin rakentamisen prosesseihin. Lisäksi on syytä keskittyä kehitystä vauhdittavien digitaalisten järjestelmien kehittämiseen. Rakennusalan kestävyden ja kiertotalouden potentiaali on valtava. Valiokunta katsoo, että Pohjolalla on hyvät mahdollisuudet kulkea ilmastoälykkään ja kestävä rakentamisen kehityksen kärjessä.

Valiokunnan mielestä olisi keskityttävä rakennusmateriaalien kartoittamiseen ja uusiokäyttöön, kestävään muotoiluun sekä kannustimien kehittämiseen rakennusosalalle. Alalla on tarve investoida ratkaisuihin, joiden avulla luodaan kannustimia kestävien ratkaisujen kehittämiseksi ja käyttöön ottamiseksi. Valiokunta korostaa, että siten vahvistetaan merkittävästi pohjoismaisen rakennusalan kilpailukykyä. Ilmastoälykkääseen ja kestävä rakentamiseen siirtyminen edistää myös Pariisin ilmasopimuksen sekä kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista Pohjoismaissa. Valiokunta katsoo,

että Pohjoismaiden tulisi tehdä entistä enemmän yhteistyötä rakennusmääräysten yhdenmukaistamiseksi ja edistää yhteistyötä rakennusalan eri sektorien välillä. Rakennusalan muutoksessa tulisi valiokunnan näkemyksen mukaan huomioida myös arktisten alueiden erityinen ilmasto, jonka vuoksi rakennukset ovat alttiita homeelle.

Valiokunta merkitsee tiedoksi Kasvu ja kehitys Pohjolassa -valiokunnalta saamansa lausunnon, johon se yhtyy ja jonka se ottaa huomioon suosituksia laatiessaan.

Helsingissä 3. syyskuuta 2019

Anders Kronborg (S)

Angelika Bengtsson (SD)

Anna-Kaisa Ikonen (kok.)

Cecilie Tenfjord-Toftby (M)

Ingalill Olsen (A)

Ketil Kjenseth (V)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Liselott Blixt (DF)

Thomas Jensen (S)

Tillie Martinussen (SP)

Vilhjálmur Árnason (Sj.)

Willfred Nordlund (Sp)

Åsa Karlsson (S)